

2013

Jaarverslag van de secretaris van de Stichting Federatie Industrieel Erfgoed Nederland

- Nieuwjaarsborrel:

Op 21 januari 2013 zo'n 50 personen hartelijk ontvangen door **Arno Boon**, in het Lieve Vrouw ter Eem Klooster Amersfoort, directeur van de Nationale maatschappij tot **Behoud, Ontwikkeling en Exploitatie** van industrieel erfgoed beter bekend als BOEi. BOEi houdt kantoor in het voormalige klooster.

Nadat **Jan Reijnen** (onze voorzitter) zijn nieuwjaarsrede had uitgesproken, gaf Arno Boon ons een boeiende inkijk in de werkzaamheden van BOEi en werd er een rondleiding door een deel van het gebouw gehouden. Waarna we de middag afsloten met een hapje en een drankje waarbij natuurlijk de mogelijkheid bestond om nog eens de voormalige FIEN-bibliotheek beter te bekijken en met elkaar in gesprek te zijn.

- Jaarvergadering

Op 20 april 2013 hielden we onze jaarvergadering in Breda aan de Ceresstraat 13 in het brouwerijkantoor van de Drie Hoefijzers. Met 49 bezoekers (inclusief bestuur FIEN), die samen 36 AO's vertegenwoordigden, hadden we een formidabele opkomst.

Voor het vergaderdeel was er de mogelijkheid om onder begeleiding van **Frans Smits van Waesberghe**, een telg uit het brouwersgeslacht van de voormalige bierbrouwerij De Drie Hoefijzers, die bestaan heeft van 1538-2004, een rondgang te maken door het voormalige kantoorgebouw uit 1926-'27 van de brouwerij. Het werd ontworpen in de stijl van de Nieuwe Haagse School en Art Déco en heeft nog vele originele elementen.

In vergadering passeerden de gebruikelijke onderwerpen de revue (zie afzonderlijk verslag) en hield de heer Ton de Graaf een enthousiast verhaal over de Vereniging Bedrijf en Historie. Op de vraag van de voorzitter of de zaal er mee instemde om deze vereniging als AO toe laten klonk er applaus.

Na de vergadering werd door **Hildebrand de Boer** een enthousiast betoog gehouden over het werk van European Route of Industrial Heritage (ERIH) en de Nederlandse tak HollandRoute die een route langs industrieel erfgoed heeft uitgezet door Noord Holland. Hij gaf aan dat daar nog het grootste aandachtsveld ligt. Uit de vergadering kwamen duidelijk stemmen naar voren dat men dit eigenlijk te beperkt vond omdat er overal in den lande nog veel moois op ons gebied is te vinden.

Na de eenvoudige doch smakelijke lunch werd het programma voortgezet met een rit langs verschillende Industrieel objecten. Hiervoor hadden we de beschikking over RTM bus 38, 'Wasbeer', van de stichting Veteraan Autobussen uit Pijnacker

Op weg naar Geertruidenberg reden we langs de snoepfabriek 'De Faam' aan de Liniestraat, aldaar gevestigd sinds 1912, met de kenmerkende schoorsteen, waarop de naam in witte letters op staat.

In Geertruidenberg werden we opgewacht door **Sylvia Pijnenborg** van BOEi die ons rondleidde door de in 1919 gebouwde Dongecentrale. Ze vertelde eerst dat dit was de eerste niet particuliere elektriciteitscentrale in Noord-Brabant die door de PNEM in bedrijf werd gesteld. In de 30-er jaren vond er een uitbreiding plaats en in het begin van de jaren '90 is de oorspronkelijke elektriciteitscentrale gesloopt. De laatste jaren werd het grootste deel van de productie overgenomen door de Amercentrale. In 2011 stopte het productieproces waarna in mei 2012 de Provinciale Staten besloten om samen met BOEi de Dongecentrale aan te kopen. Het plan is om samen een geschikte herbestemming te vinden.

Het gezelschap keek zich de ogen uit in het enorme gebouw. Ook het filtergebouw, met daarin een vijftal originele pompen en direct aan de Donge gelegen, werd met grote interesse bekeken.

Van Geertruidenberg ging het naar Dongen waar we welkom werden geheten door de heer **Rip van den Assem**, eigenaar van een nog grotendeels originele leerlooierij en overlederfabriek aan de

Heuvelstraat. Enthousiast vertelde hij over zijn bedrijf waar inmiddels geen leer meer gelooid werd maar wel bewerkt/gekleurd en geprofileerd. Het bedrijf fungeert als grootschalig laboratorium voor leerfabriek Ecco eveneens in Dongen. In een gebouw achter op het terrein konden we zien hoe leer met allerlei prints en motieven er uit zien en hoe leer geleverd wordt.

Na afscheid van de heer **Van den Assem** liep het gezelschap naar museum 'De Looijerij' aan de Kerkstraat. Dit Dongens museum laat het leven zien in een gemeenschap van leerlooiers. Hier werd op het Ecco-plein nog wat nagepraat en de traditionele "borrel" gebruikt.

Tot slot reden we terug naar Breda waar we de treinreizigers voor het station afzetten om vervolgens door te rijden naar het beginpunt alwaar we de chauffeur hartelijk bedankten voor zijn goede zorgen.

- **Najaarsbijeenkomst**

Op de middag van de 25ste oktober hadden we een bijeenkomst over ons gemeenschappelijk erfgoed met Indonesië (voorheen Nederlands Indië). In Indonesië zijn nog veel Industriële erfgoederen te vinden die uit vooroorlogs Nederland komen. FIEN kwam tot de conclusie dat we hier tot op heden niets aan gedaan hadden en dat het tijd werd voor een programma hierover. Dit mede naar aanleiding van de zojuist uitgekomen film over de nog geheel op stoomkracht draaiende suikerfabriek Olean van **Pieter Veraart**.

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) in Amersfoort faciliteerde deze middag. Achtenzestig (68) geïnteresseerden woonden de middag bij, waarbij het opviel dat er veel nieuwe gezichten waren. We werden namens de RCE verwelkomt door de heer drs. **Jean Paul Corten**, projectleider gemeenschappelijk erfgoed. Waarna de middag door cultureel attache van Indonesië, professor **Bambang Hari Wibisono**, werd geopend.

Roger Knight, hoogleraar geschiedenis aan de universiteit van Adelaide en specialist aangaande de geschiedenis van de suikerindustrie in Indonesië, hield een voordracht over de ontwikkeling van de suikerindustrie in Indonesië met de prikkelende stelling "Sugar yesterday was what oil is today". Hij nam ons mee naar en schetste de ontwikkeling van de suikerindustrie in Indonesië. Destijds een van de grootste producenten en exporteurs van suiker ter wereld.

Voor de liefhebbers mag niet onvermeld blijven dat in 2013 van zijn hand verscheen het boek 'Commodities and Colonialism', the story of Big Sugar in Indonesia, 1880-1942.

Vervolgens werden we als het ware mee terug in de tijd genomen met de film "Pabrik Gula Olean, levend industrieel verleden". In deze door Tangram Media gemaakte film staat de in 1850 gebouwde rietsuikerfabriek Olean, op Oost Java, Centraal; het is de laatste de laatste compleet op stoom draaiende fabriek ter wereld. De film geeft een blik op uniek Nederlands Industrieel erfgoed in Indonesië en is een pleidooi om dit unieke erfgoed te behouden. De film gaat ook uit van mens en machine wat o.a. blijkt uit een fragment van de film waar wordt gezegd; Hij doet het niet. De vraag die volgde was; heb je er al met een hamer op geslagen? **Pieter Veraart** is producent regisseur van de film en heeft de laatste jaren veel oude suikerfabrieken op Java bezocht. Tevens is hij mede-initiatiefnemer van de organisatie van een drietal conferenties over industrieel erfgoed in Indonesië.

Na de pauze was er onder leiding van **Erik Nijhof** een Forumdiscussie met een drietal beknopte inleidingen over de status, kansen en bedreigingen van industrieel erfgoed in Indonesië. Mevrouw **Hasti Tarekat** en de heer **Widiyoko** gaven een beeld van het in Indonesië aanwezige industrieel Erfgoed en de status hiervan. Ook vertelden zij over de inspanningen binnen Indonesië om belangrijke objecten te behouden. De sprekers gaven een kijkje achter de schermen en vertelden op welke wijze in Indonesië omgegaan wordt met industrieel erfgoed en hoe vanuit Nederland het behoud gestimuleerd kan worden. **Joep Walter** gaf een beeld van de betekenis van toerisme voor erfgoed. Daar wordt in de Westerse wereld anders naar gekeken dan in Indonesië zelf. Ook gaf hij aan welke rol toerisme kan spelen bij het behoud van bedreigd erfgoed.

Hasti Tarekat is sinds 1993 op diverse terreinen actief voor het instant houden van erfgoed in Indonesië. Sinds 2005 is zij uitgenodigd om plaats te nemen in de Board of Directors of Indonesia Heritage Trust gehuisvest in Jakarta. Zij ontving een UNESCO Asia Pacific Heritage Award voor haar inspanningen als project manager voor het herstellen van een historische brug in Indonesië. De heer **Widiyoko** is verslaggever voor Majalah Kereta Api (Maandblad over spoorwegen in Indonesië), voorzitter van de Indonesische Railway Historical Society en is sinds 2001 actief de mensen

te organiseren om de Indonesische spoorwegerfgoed te waarderen en het behoud daarvan te bevorderen.

Joep Walter is directeur Buitenzorg Reizen, gespecialiseerd in erfgoed uit de Nederlands Indische periode. In Nederland geeft hij bekendheid aan dit erfgoed d.m.v. lezingen en cursussen.

Dr. Erik Nijhof is senior-docent onderzoeker in de economische en sociale geschiedenis aan de Universiteit van Utrecht.

- **Loket industrieel-erfgoed.nl**

In 2013 ontving het loket industrieel-erfgoed 24 vragen over ons werkterrein. Wederom variatie van boektitels tot herbestemming om te wonen of als student te onderzoeken. Verder een enkele aanbieding van oude machines en gereedschappen. Verder ook nog adviezen in het kader van het ontzamen van museale collecties en de nodige verwijzingen voor adressen. Deze laatste ook vaak via de telefoon. Dit laatste is niet exact geturfd maar globaal op een 20 tal verzoeken.

- **Website:**

In 2013 werd onze website (www.industrieel-erfgoed.nl) gemiddeld 69 keer per dag geraadpleegd.

Voor het gehele jaar 2013 komt dat dus neer op ruim 25.000 bezoekers.

In de rubriek "Onlangs verschenen" zijn 29 publicaties besproken.

In de rubriek "Actueel" werden 8 onderwerpen voor het voetlicht gebracht.

In de rubriek "agenda" stonden 11 aankondigingen

In de rubriek "Gesloopt bedreigd" zijn geen zaken voorbij gekomen.

In de rubriek "Nieuws uit aangesloten organisaties" werden 3 onderwerpen gepresenteerd.

- **Aangesloten Organisaties:**

In 2013 heeft FIEN een nieuwe organisatie verwelkomt en wel de Vereniging Bedrijf en Historie. In 2013 heeft de Stichting tot Behoud van Authentieke Stoomvaartuigen en Motorsleepboten afscheid van FIEN genomen omdat ze via Stichting Federatie Oud-Nederlandse Vaartuigen ook al bij ons waren aangesloten. In totaal zijn er bij FIEN nu 55 organisaties bij FIEN aangesloten. Te weten:

Nederlandse VuurtorenVereniging	BOEi B.V.
Stichting Industrieel Erfgoed Noord-Nederland	Cuypers Genootschap
Stichting Genootschap Industrieel Archeologisch Geïnteresseerden	Nederlandse Bruggen Stichting
Stichting Industrieel Erfgoed Gelderland-Flevoland	TIMS Nederland / Vlaanderen Vereniging voor Molinologie
Stichting Hengelo's Educatief Industrie Museum	Stichting Industrieel Erfgoed Helmond
Stichting Mobiele Collectie Nederland	Contactgroep Nederlandse Automobiel- en Motorrijwiel-historie
Stichting Baet & Borgh	Kring Vrienden van 's Hertogenbosch
Utrechtse Stichting voor het Industrieel Erfgoed	Stichting Federatie Oud-Nederlandse Vaartuigen
Stichting Groene Hart / Industrieel Erfgoed	Federatie Historische Automobiel- en motorfiets-clubs
Stichting Herman Heijenbrock (sinds 2010)	Stichting Historie der Kustverlichting
Vereniging Zaans Industrieel Erfgoed	Stichting Industrieel Erfgoed Deventer
Stichting Industrieel Erfgoed Leiden	Stichting tot Behoud van het Torenuurwerk
Stichting Haags Industrieel Erfgoed	Stichting Veteraan Autobussen
Stichting Exploitatie Nederlands IJzermuseum	Stichting Historische Sluizen en Stuwen Nederland
Vereniging voor Industriële Archeologie Zuid-Holland Zuid	Stichting Tekens aan de wand
Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland / Werkgroep Industrieel Erfgoed	Werkgroep Niet-rijdend Autohistorisch Erfgoed
Stichting Werkgroep Industrieel Erfgoed Limburg	Stichting Fabrieksschoorstenen
Stichting Historie Grofkeramiek	Stichting v/h Rotterdamsche Tramweg Maatschappij
Nederlandse Gemalen Stichting	Vereniging Rijdend Electrisch TramMuseum
Werkgroep Zwols Industrieel Erfgoed	Stichting Electriche Museum Tramlijn Amsterdam
Stichting Europese Kunst & Industrie	Stichting Industrieel Erfgoed Hoogovens
Tramweg Stichting	Stichting Industrieel Erfgoed Stad Amersfoort
Stichting Nationaal Smalspoor	Stichting Brabants Industrieel Erfgoed
Stichting Industrieel Smalspoormuseum	Stichting Save Our Stork - Hotlo
Nederlandse Watertoren Stichting	Stichting Industrieel Erfgoed Bergen op Stoom
Betonvereniging - Commissie Geschiedenis van het Beton	Stichting Industrieel Erfgoed Nijmegen en Omgeving
Vereniging Histotechnica	Vereniging Bedrijf & Historie
Koninklijk Instituut van Ingenieurs (afd. Gesch. der Techniek)	

Geert de Weger
Secretaris FIEN